A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2016. február 25.*

„Előzetes döntéshozatal — Személyek szabad mozgása — Uniós polgárság — Egyenlő bánásmód — 2004/38/EK irányelv — A 24. cikk (2) bekezdése — Szociális segítségnyújtási ellátások — 883/2004/EK rendelet — 4. és 70. cikk — Különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátások — Valamely tagállam állampolgárainak a fogadó tagállamban való tartózkodás első három hónapjában való kizárása”

A C-299/14. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Észak-Rajna–Vesztfália tartományi társadalombiztosítási bírósága, Németország) a Bírósághoz 2014. június 17-én érkezett, 2014. május 22-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Vestische Arbeit Jobcenter Kreis Recklinghausen**

és

Jovanna García-Nieto,

Joel Peña Cuevas,

Jovanlis Peña Garcia,

Joel Luis Peña Cruz

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: A. Tizzano, a Bíróság elnökhelyettese, az első tanács elnökeként eljárva, F. Biltgen, E. Levits, M. Berger (előadó) és S. Rodin bírák,

főtanácsnok: M. Wathelet,

hivatalvezető: M. Aleksejev tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2015. április 22-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– J. García-Nieto, J. Peña Cuevas, Jovanlis Peña García és Joel Luis Peña Cruz képviseletében M. Schmitz Rechtsanwalt,

* Az eljárás nyelve: német.

– a német kormány képviseletében T. Henze és J. Möller, meghatalmazotti minőségben,

– a francia kormány képviseletében R. Coesme, meghatalmazotti minőségben,

– a lengyel kormány képviseletében B. Majczyna, meghatalmazotti minőségben,

– az Egyesült Királyság Kormánya képviseletében M. Holt, meghatalmazotti minőségben, segítője: B. Kennelly barrister,

– az Európai Bizottság képviseletében D. Martin, M. Kellerbauer és C. Tufvesson, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2015. június 4-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 18. cikknek, az EUMSZ 45. cikk (2) bekezdésének, a 2010. december 9-i 1244/2010/EU bizottsági rendelettel (HL L 338., 35. o.) módosított, a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló, 2004. április 29-i 883/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 166., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 72. o.; a továbbiakban: 883/2004 rendelet) 4. és 70. cikkének, valamint az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 158., 77. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 46. o.; helyesbítés: HL L 2009. 274., 47. o.) 24. cikkének értelmezésére irányul.

2 E kérelmet a Vestische Arbeit Jobcenter Kreis Recklinghausen (Recklinghausen körzet munkaügyi központja, a továbbiakban: munkaügyi központ), valamint J. Peña Cuevas és J. García-Nieto, továbbá közös lányuk, Jovanlis Peña García, Peña Cuevas fia, Joel Luis Peña Cruz (a továbbiakban együtt: Peña-García család) között a német jogszabályokban szereplő alapellátások („Grundsicherung”) e központ általi nyújtásának megtagadása tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

A nemzetközi jog

3 A szociális és orvosi ellátásról szóló, 1953. december 11-én Párizsban az Európa Tanács tagjai által aláírt és a Németországi Szövetségi Köztársaságban 1956 óta hatályos európai egyezmény (a továbbiakban: ellátásról szóló egyezmény) 1. cikke a következőképpen írja elő a hátrányos megkülönböztetés tilalmát:

„Minden egyes Szerződő Fél vállalja annak biztosítását, hogy más Szerződő Felek állampolgárait, akik területének bármely, az Egyezmény hatálya alá eső részén jogszerűen tartózkodnak és nem rendelkeznek elegendő forrással, saját állampolgáraival azonosan és ugyanazon feltételek mellett részesíti a területének azon részén mindenkor érvényes törvények szerint kijáró szociális és orvosi ellátásban […].”

4 Az ellátásról szóló egyezmény 16. cikkének b) pontja értelmében „minden Szerződő Félnek értesítenie kell az Európa Tanács Főtitkárát bármely olyan új törvényről vagy rendelkezésről, amely még nem szerepel az I. Függelékben. Ezen értesítés alkalmával a Szerződő Fél fenntartásokkal élhet az új törvénynek, illetve rendelkezésnek a Szerződő Felek más állampolgáraival szembeni alkalmazását illetően." A német kormány e rendelkezés alapján 2011. december 19-én fenntartással élt, amely szerint:

„A Németországi Szövetségi Köztársaság kormánya nem vállal kötelezettséget arra, hogy a többi részes állam állampolgárai részére saját állampolgáraival azonos módon, ugyanazon feltételek mellett biztosítja a német szociális törvénykönyv – Alapszintű szociális védelem az álláskeresők számára című II. könyvének [Sozialgesetzbuch Zweites Buch – Grundsicherung für Arbeitsuchende (a továbbiakban: a szociális törvénykönyv II. könyve)] mindenkor hatályos szövege szerint előírt ellátásokat".

5 Az ellátásról szóló egyezmény 16. cikkének c) pontjával összhangban e fenntartást közölték az egyezményben részes többi féllel.

Az uniós jog

A 883/2004 rendelet

6 A 883/2004 rendeletnek az „Egyenlő bánásmód" című 4. cikke kimondja:

„E rendelet eltérő rendelkezései hiányában az e rendelet hatálya alá tartozó személyeket bármely tagállam jogszabályai szerint ugyanolyan jogok illetik meg, és ugyanolyan kötelezettségek terhelik, mint az adott tagállam állampolgárait."

7 Az e rendelet III. címének „[k]ülönleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátások[ra]" vonatkozó 9. fejezetében szereplő 70. cikk az „Általános rendelkezések" címet viseli. E cikk kimondja:

„(1) Ezt a cikket kell alkalmazni a különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátásokra is, amelyek olyan jogszabályokban kerülnek megállapításra, amelyek – személyi hatályuk, célkitűzéseik és/vagy a jogosultságra vonatkozó feltételeik miatt – a 3. cikk (1) bekezdésében említett szociális biztonsági jogszabályok, valamint a szociális segélyezés jellegzetességeit egyaránt magukban hordozzák.

(2) E fejezet alkalmazásában a »különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátás« az az ellátás, amelynek:

a) célja, hogy:

i. 3. cikk (1) bekezdésében említett szociális biztonsági ágak által fedezett kockázatok kiegészítő, helyettesítő vagy járulékos fedezetéül szolgáljon, és az érintett személyeknek minimum megélhetési jövedelmet biztosítson az érintett tagállam gazdasági és társadalmi helyzetére is figyelemmel;

ii. a fogyatékossággal élők részére kifejezetten különös védelmet biztosítson [helyesen: kizárólag biztosítsa a fogyatékossággal élők különös védelmét], szoros kapcsolatban az érintett személy szociális környezetével az érintett tagállamban;

és

b) amely esetében a finanszírozás kizárólag a kötelező, az általános közkiadások fedezésére szolgáló adóbevételből származik, valamint az ellátások nyújtásának és kiszámításának feltételei a kedvezményezett tekintetében nem függnek semmiféle járulékfizetéstől. A járulékalapú ellátások kiegészítésére szolgáló ellátások azonban egyedül ezen az alapon nem minősülnek járulékalapú ellátásnak;

és

c) amely szerepel a X. melléklet felsorolásában.

(3) A 7. § és e cím más fejezetei nem vonatkoznak az e cikk (2) bekezdésében említett ellátásokra.

(4) A (2) bekezdésben említett ellátások kizárólag abban a tagállamban nyújthatók, az ilyen tagállam jogszabályainak megfelelően, amelyben az érintett személy lakóhellyel rendelkezik. Ezeket az ellátásokat a lakóhely szerinti illetékes intézmény a saját költségére nyújtja.”

8 A 883/2004 rendeletnek a „Különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátások” címet viselő X. melléklete a Németországi Szövetségi Köztársaság vonatkozásában a következő ellátásokat írja elő:

„[…]

b) A megélhetési költségeket fedező ellátások az álláskeresőkre vonatkozó alapellátással összhangban, kivéve ha ezen ellátások tekintetében teljesülnek azok a követelmények, amelyek a munkanélküli-ellátás odaítélését követően (szociális törvénykönyv, II. kötet, 24. cikk (1) bekezdés) feljogosítanak az ideiglenes kiegészítő ellátásra.”

A 2004/38 irányelv

9 A 2004/38 irányelv (10), (16) és (21) preambulumbekezdése értelmében:

„(10) A tartózkodási jogukkal élő személyek azonban nem jelenthetnek a fogadó állam [helyesen: fogadó tagállam] szociális segítségnyújtási rendszerére indokolatlan terhet a tartózkodás egy kezdeti időszakában. […]

[…]

(16) Ameddig a tartózkodási jog kedvezményezettjei nem jelentenek indokolatlan terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére, nem lehet őket kiutasítani. Ennélfogva a kiutasítási intézkedés nem lehet a szociális segítségnyújtási rendszer igénybevételének automatikus következménye. A fogadó tagállamnak vizsgálnia kell, hogy átmeneti nehézségekről van-e szó, és figyelembe kell vennie a tartózkodás időtartamát, a személyes körülményeket és a támogatás összegét, hogy megítélhesse, hogy a kedvezményezett indokolatlan terhet jelent-e a szociális segítségnyújtási rendszerre, és hogy kiutasítsák-e. A Bíróság által meghatározott munkavállalókkal, önálló vállalkozókkal és álláskeresőkkel szemben nem lehet kiutasítási intézkedést hozni, kivéve közrendi vagy közbiztonsági okokból.

[…]

(21) Annak eldöntését azonban a fogadó tagállamra kell bízni, hogy a tartózkodás első három hónapjában, vagy álláskeresők esetén hosszabb időszakban nyújt-e szociális segítséget [helyesen: biztosít-e szociális segítségnyújtási ellátásokat] azoknak az uniós polgároknak, akik nem munkavállalók vagy önálló vállalkozók, vagy ilyen jogállást [helyesen: vagy nem ilyen jogállást]

tartanak fenn, vagy ezek családtagjai, vagy nyújt-e szociális ösztöndíjat tanulmányok folytatásához, beleértve a szakképzést, a huzamos tartózkodási jog elnyerése előtt ugyanezen személyeknek”.

10 Ezen irányelvnek a „Tartózkodás joga három hónapig” című 6. cikke a következőket írja elő:

„(1) Az uniós polgárokat érvényes személyazonosító igazolvány vagy útlevél birtokában külön feltételek és más formai követelmények nélkül három hónapig megilleti a tartózkodás joga egy másik tagállam területén.

(2) Az (1) bekezdés rendelkezéseit kell alkalmazni az érvényes útlevéllel rendelkező azon családtagokra is, akik nem valamelyik tagállam állampolgárai, és az uniós polgárt kísérik, vagy hozzá csatlakoznak.”

11 Az említett irányelvnek a „Tartózkodás joga három hónapot meghaladóan” című 7. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Valamennyi uniós polgárt megilleti a tartózkodás joga egy másik tagállam területén három hónapot meghaladó időtartamra, ha:

a) munkavállalók vagy önálló vállalkozók a fogadó tagállamban; vagy

b) elegendő forrásokkal rendelkeznek önmaguk és családtagjaik számára ahhoz, hogy ne jelentsenek indokolatlan terhet [helyesen: ne jelentsenek terhet] a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére tartózkodásuk időtartama alatt, és a fogadó tagállamban teljes körű egészségbiztosítással rendelkeznek; […]

[…]”

12 Ugyanezen irányelvnek „A tartózkodási jog megtartása” című 14. cikke értelmében:

„(1) Az uniós polgárok és családtagjaik mindaddig rendelkeznek a 6. cikkben előírt tartózkodási joggal, amíg nem jelentenek indokolatlan terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére.

(2) Az uniós polgárok és családtagjaik mindaddig rendelkeznek a 7., 12. és 13. cikkben előírt tartózkodási joggal, amíg megfelelnek az azokban meghatározott feltételeknek.

Különleges esetekben, amennyiben megalapozott kétség merül fel azzal kapcsolatban, hogy az uniós polgár vagy családtagjai megfelelnek-e a 7., 12. és 13. cikkben foglalt feltételeknek, a tagállamok ellenőrizhetik, hogy ezek a feltételek teljesülnek-e. Ezt az ellenőrzést nem lehet rendszeresen lefolytatni.

(3) A kiutasítási intézkedés nem lehet automatikus következménye annak, hogy az uniós polgár vagy családtagjai igénybe veszik a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerét.

(4) Az (1) és (2) bekezdéstől eltérve, és a VI. fejezet rendelkezéseinek sérelme nélkül, nem hozható kiutasítási intézkedés az uniós polgárral vagy családtagjaival szemben, ha:

a) az uniós polgár munkavállaló vagy önálló vállalkozó; vagy

b) az uniós polgár álláskeresés végett utazott be a fogadó tagállam területére. Ebben az esetben az uniós polgár és családtagjai mindaddig nem utasíthatók ki, amíg az uniós polgár bizonyítani tudja, hogy állást keres, és tényleges esélye van a foglalkoztatásra, […]

[…]”

13 A 2004/38 irányelvnek az „Egyenlő bánásmód” címet viselő 24. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A Szerződésben és a másodlagos jogban kifejezetten előírt különleges rendelkezésekre is figyelemmel, az ezen irányelv alapján a fogadó tagállam területén tartózkodó valamennyi uniós polgárt a Szerződés alkalmazási körébe tartozó területeken egyenlő bánásmód illet meg a fogadó tagállam állampolgáraival. E jog kedvezménye kiterjed azokra a családtagokra is, akik nem valamelyik tagállam állampolgárai, és tartózkodási joggal vagy huzamos tartózkodási joggal rendelkeznek.

(2) Az [(1)] bekezdéstől eltérve, a fogadó tagállam nem köteles szociális segítségnyújtásra való [helyesen: szociális segítségnyújtási ellátásra való] jogosultságot biztosítani a tartózkodás első három hónapjában, vagy adott esetben a 14. cikk (4) bekezdésének b) pontjában előírt hosszabb időszakban, továbbá nem köteles a huzamos tartózkodási jog megszerzését megelőzően szociális [helyesen: megélhetési költségek fedezésére szolgáló] segítséget nyújtani tanulmányok folytatásához, beleértve a szakképzést, amely segítség tanulmányi ösztöndíjat vagy diákhitelt biztosít a munkavállalókon, önálló vállalkozókon, e jogállásukat megtartó személyeken és családtagjaikon kívüli személyeknek.”

A német jog

A szociális törvénykönyv

14 A szociális törvénykönyv I. könyvében (Sozialgesetzbuch Erstes Buch) foglalt 19a. § (1) bekezdése az alábbiak szerint írja elő az álláskeresőkre vonatkozó alapellátások két fő típusát:

„Alapellátás címén az álláskeresők a következőkre tarthatnak igényt:

1. a munkába állást segítő ellátások,

2. a megélhetési költségeket fedező ellátások.”

15 A szociális törvénykönyv II. könyvének „Az álláskeresők alapellátásának feladata és célja” című 1. §-a az (1) és (3) bekezdésében kimondja:

„(1) Az álláskeresők alapellátásának célja az, hogy lehetővé tegye kedvezményezettjei számára az emberi méltóságnak megfelelő életet.

[…]

(3) Az álláskeresők alapellátása a következő ellátásokat foglalja magában:

1. a nélkülözés kiküszöbölését vagy mérséklését célzó ellátások, különösen a munkába állás elősegítése révén, és

2. a megélhetési költségeket fedező ellátások.”

16 A szociális törvénykönyv II. könyvének „Jogosultak” címet viselő 7. §-a az (1) bekezdésében előírja:

„A jelen könyvben meghatározott ellátásokban azok a személyek részesülnek, akik

1. betöltötték 15. életévüket, de még nem töltötték be a 7a. §-ban meghatározott életkort,

2. keresőképesek,

3. rászorultak, és

4. szokásos tartózkodási helyük a Németországi Szövetségi Köztársaságban van (keresőképes jogosultak).

Nem tartoznak ide:

1. azok a külföldiek, akik nem munkavállalók vagy önálló vállalkozók a Németországi Szövetségi Köztársaságban, és nem rendelkeznek az uniós polgárok szabad mozgásáról szóló törvény [(Freizügigkeitsgesetz/EU, a továbbiakban: a szabad mozgásról szóló törvény)] 2. §-ának (3) bekezdése alapján a szabad mozgáshoz való joggal, valamint családtagjaik, a tartózkodás első három hónapja során,

2. a külföldiek és azok a külföldiek, akik kizárólag munkakeresés céljából rendelkeznek tartózkodási joggal, és a családtagjaik,

[…]

A második mondat 1. pontja nem vonatkozik azokra a külföldiekre, akik a tartózkodási jogról szóló törvény [(Aufenthaltgesetz)] 2. fejezetének 5. szakasza alapján biztosított tartózkodási engedéllyel rendelkeznek. Ez nem érinti a tartózkodási jogról szóló rendelkezéseket.”

17 Az említett 7. § (2) és (3) bekezdéséből következik, hogy keresőképes jogosultakkal együtt élő, és így azokkal „szükségközösséget” alkotó keresőképtelen kiskorúaknak származékos joguk van a szociális törvénykönyv II. könyvében foglalt ellátásokra.

18 A szociális törvénykönyv II. könyvének „Keresőképesség” című 8. §-ának (1) bekezdése a következőképpen fogalmaz:

„Keresőképes minden olyan személy, akit betegség vagy fogyatékosság nem tesz képtelenné arra, hogy belátható időn belül naponta legalább három órán át keresőtevékenységet folytasson a szokásos munkaerőpiaci feltételek mellett.”

19 A szociális törvénykönyv II. könyve 9. §-ának (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Rászoruló minden olyan személy, aki figyelembe veendő jövedelme vagy vagyona alapján nem vagy nem megfelelőképpen képes biztosítani megélhetését, és nem részesül más személyek, különösen családtagjai, vagy más, szociális ellátást folyósító szervezetek részéről a szükséges támogatásban.”

20 A szociális törvénykönyv II. könyvének 20. §-a a megélhetés alapszükségleteivel kapcsolatos kiegészítő rendelkezéseket tartalmazza. A szociális törvénykönyv II. könyve 21. §-a a kiegészítő szükségletekre, a 22. §-a pedig a lakhatási és fűtési szükségletekre vonatkozó szabályokat írja elő. Végül a szociális törvénykönyv II. könyvének 28–30. §-a a képzési és részvételi ellátásokkal foglalkozik.

21 A szociális törvénykönyv XII. könyvének a szociális segélyről szóló 1. §-a a következőképpen rendelkezik:

„A szociális segély azt szolgálja, hogy lehetővé tegye kedvezményezettjei számára az emberi méltóságnak megfelelő életet. […]”

22 A szociális törvénykönyv XII. könyvének 21. §-a következőképpen rendelkezik:

„Nem folyósítanak megélhetési költségeket fedező ellátásokat azon személyek számára, akik a II. könyv szerinti ellátások jogosultjai, amennyiben keresőképesek, illetve családi kötelékük miatt. […]”

A szabad mozgásáról szóló törvény

23 A szabad mozgásáról szóló törvény alapügy tényállására alkalmazandó változatának hatályát e törvény 1. §-a határozza meg:

„E törvény az Európai Unió más tagállamai állampolgárainak (uniós polgárok) és családtagjaiknak a beutazását és a tartózkodását szabályozza.”

24 Az említett törvény 2. §-a a beutazáshoz és a tartózkodáshoz való jog kapcsán a következőket írja elő:

„(1) A szabad mozgásra jogosult uniós polgárok és családtagjaik e törvény értelmében a szövetségi területre való beutazásra és ott-tartózkodásra jogosultak.

(2) Az uniós jog szerint szabad mozgásra jogosultak:

1. azok az uniós polgárok, akik munkavállalóként kívánnak a szövetségi területen tartózkodni, illetve abból a célból, hogy munkát találjanak, vagy szakmai képzésben vegyenek részt.

[…]

5. a keresőtevékenységet nem folytató uniós polgárok a 4. §-ban meghatározott feltételek szerint,

6. a 3. és 4. §-ban szereplő feltételeknek megfelelően a családtagok,

[…]

(3) A munkavállalók vagy önálló vállalkozók esetén az (1) bekezdésben előírt jogosultságot nem érinti:

1. a betegség vagy baleset eredményeként bekövetkező átmeneti munkaképtelenség,

2. a legalább egy éves aktív időszakot követően az illetékes munkaügyi hivatal által igazolt kényszerű munkanélküliség vagy az önálló vállalkozói tevékenységnek az önálló vállalkozó által nem befolyásolható körülmények miatti beszüntetése,

3. a szakképzés, amennyiben kapcsolat áll fenn a képzés és a korábbi szakmai tevékenység között; nem szükséges a kapcsolat, ha az uniós polgár akaratán kívül vesztette el állását.

Egy évnél rövidebb alkalmazási időszak esetén az (1) bekezdésből eredő jogosultságot hat hónapig nem érinti az illetékes munkaügyi hivatal által igazolt kényszerű munkanélküliség.

[…]”

25 A szabad mozgásról szóló törvénynek a családtagokra vonatozó 3. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) A 2. § (2) bekezdésének 1–5. pontja szerinti uniós polgárok családtagjait – amennyiben az említett uniós polgárt kísérik, vagy hozzá csatlakoznak – megilleti a 2. § (1) bekezdése szerinti jog. A 2. § (2) bekezdésének 5. pontja szerinti uniós polgárok családtagjai esetében ez a 4. §-ban szereplő feltételeknek megfelelően alkalmazandó.

(2) Családtagok:

1. a 2. § (2) bekezdésének 1–5. és 7. pontja szerinti személyek házastársa, és az említett személyek, illetve házastársuk olyan lemenő egyenes ági rokonai, akik még nem töltötték be 21. életévüket;

2. a 2. § (2) bekezdésének 1–5. és 7. pontja szerinti személyek, illetve házastársuk olyan felmenő vagy lemenő egyenes ági rokonai, akiknek megélhetését e személyek, illetve azok házastársa biztosítja.

[…]”

26 A szabad mozgásról szóló törvénynek „A tartózkodási engedélyekről és a huzamos tartózkodáshoz való jogra vonatkozó igazolás” című 5. §-a a következőket írja elő:

„(1) Hivatalból és haladéktalanul tartózkodási jogról szóló igazolást kell kiállítani a szabad mozgás jogával rendelkező uniós polgárok és az Európai Unió valamely tagállamának állampolgárságával rendelkező családtagjaik számára.

[…]

(3) Az illetékes idegenrendészeti hatóság megkövetelheti az e joggal kapcsolatban a 2. § (1) bekezdésében előírt feltételeknek a beutazást követő három hónap elteltekor történő valószínűsítését. A valószínűsítéshez szükséges adatokat és bizonyítékokat az illetékes lakcímnyilvántartó hatóság a lakcímbejelentéskor átveheti. E hatóság továbbítja az adatokat és bizonyítékokat az illetékes idegenrendészeti hatóságnak. […]

[…]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

27 A Peña-García család valamennyi tagja spanyol állampolgár. J. García-Nieto és J. Peña Cuevas több évig élt közös háztartásában élettársként Spanyolországban, és anélkül, hogy házasságot kötöttek vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítettek volna egymással, gazdasági közösséget alkottak közös lányukkal, Jovanlis Peña Garcíával, valamint J. Peña Cuevas akkor még kiskorú fiával, Joel Luis Peña Cruzzal.

28 2012 áprilisában J. García-Nieto Jovanlis nevű lányával belépett Németország területére, és 2012. június 1-jén álláskeresőként regisztráltatta magát. 2012. június 12-től konyhai kisegítőként dolgozott, és e címen 2012. július 1-jétől kötelezően biztosított volt a német társadalombiztosítási rendszerben, valamint havi nettó 600 euró munkabért kapott.

29 2012. június 23-án J. Peña Cuevas és fia csatlakozott J. García-Nietóhoz és Jovanlishoz. 2012. november 1-jéig a Peña-García család J. García-Nieto édesanyjánál lakott, és megélhetési költségeiket J. García-Nieto jövedelméből fedezték. 2012 júliusától továbbá J. Peña Cuevas és J. García-Nieto családi támogatásban részesült Jovanlis és Joel Luis nevű gyermekeik után, akik 2012. augusztus 22-től iskolába jártak.

30 2012. július 30-án a Peña-García család a szociális törvénykönyv II. könyve szerinti, megélhetési költségeket fedező ellátások (a továbbiakban: szóban forgó ellátások) iránti kérelmet nyújtott be a munkaügyi központhoz. Ez utóbbi azonban elutasította ezen ellátások J. Peña Cuevas és a fia tekintetében történő nyújtását 2012 augusztusára és szeptemberére vonatkozóan, 2012 októberétől azonban folyósította az említett ellátásokat.

31 A munkaügyi központ által hozott, az ellátás nyújtásának megtagadásáról szóló, megtámadott határozat a szociális törvénykönyv II. könyve 7. §-a (1) bekezdése második mondatának 1. pontján alapult, mert a kérelem benyújtásának időpontjában J. Peña Cuevas és fia még kevesebb mint három hónapja tartózkodott Németországban, és mert J. Peña Cuevas egyébiránt nem minősült munkavállalónak vagy

önálló vállalkozónak. A munkaügyi központ álláspontja szerint a szóban forgó ellátásokból való kizárás vonatkozott J. Peña Cuevas fiára is. A német kormány által az ellátásról szóló egyezmény tekintetében tett fenntartás következtében ugyanis az egyezményre nem lehet a továbbiakban jogot alapítani.

32 A Peña-García család által a munkaügyi központ e határozatával szemben benyújtott keresetnek helyt adott a Sozialgericht Gelsenkirchen (gelsenkircheni társadalombiztosítási bíróság, Németország), és a nemzeti szabályozás rendszerével kapcsolatos indokok miatt elutasította a szociális törvénykönyv II. könyve 7. §-a (1) bekezdése második mondatának 1. pontjában szereplő kizárási indokokat. A munkaügyi központ ezen ítélettel szemben fellebbezést nyújtott be a Landessozialgericht Nordrhein-Westfalenhez (Észak-Rajna–Vesztfália tartományi társadalombiztosítási bírósága).

33 A kérdést előterjesztő bíróság kétségét fejezi ki a szociális törvénykönyv II. könyve 7. §-a (1) bekezdése második mondatának 1. pontjában foglalt esetekben a szóban forgó ellátásokból történő teljes kizárásnak az uniós joggal való összeegyeztethetősége tekintetében.

34 E körülmények között a Landessozialgericht Nordrhein-Westfalenhez (Észak-Rajna–Vesztfália tartományi társadalombiztosítási bírósága) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) A 883/2004 rendelet 70. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében vett különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátásokra is vonatkozik-e – az exportálhatóság 883/2004 rendelet 70. cikkének (4) bekezdése szerinti kizárásának kivételével – az egyenlő bánásmód 883/2004 rendelet 4. cikke szerinti követelménye?

2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén: lehetőség van-e – és adott esetben milyen mértékben – a 883/2004 rendelet 4. cikke szerinti egyenlő bánásmód követelményének olyan, a 2004/38 irányelv 24. cikkének (2) bekezdését átültető nemzeti jogszabályok rendelkezései útján történő korlátozására, amely alapján egyáltalán nem áll fenn jogosultság az említett ellátásokra a tartózkodás első három hónapja során, ha az uniós polgárok nem munkavállalók vagy önálló vállalkozók a Németországi Szövetségi Köztársaságban, és nem rendelkeznek a szabad mozgásról szóló törvény 2. §-ának (3) bekezdése alapján a szabad mozgás jogával?

3) Az első [kérdésre] adandó nemleges válasz esetén: ellentétes-e az egyenlő bánásmódra vonatkozó egyéb elsődleges jogi követelményekkel – különösen az EUMSZ 18. cikkel összefüggésben értelmezett EUMSZ 45. cikk (2) bekezdésével – az olyan nemzeti rendelkezés, amely az uniós polgároktól a tartózkodásuk első három hónapja során kivétel nélkül megtagad valamely, a létbiztonságot szolgáló és egyúttal a munkaerőpiachoz való hozzáférést is megkönnyítő szociális ellátást, ha ezen uniós polgárok ugyan nem munkavállalók vagy önálló vállalkozók, és nem rendelkeznek a szabad mozgásról szóló törvény 2. § -ának (3) bekezdése alapján a szabad mozgás jogával, de tényleges kapcsolatuk van a fogadó állammal és különösen a fogadó állam munkaerőpiacával?”

35 A kérdést előterjesztő bíróság 2015. március 19-i határozatával azonban úgy döntött, hogy az első kérdésre nem kell választ adni, mivel a Dano-ítélet (C-333/13, EU:C:2014:2358) alapjául szolgáló ügyben azonos tartalmú kérdést terjesztettek elő, és a Bíróság arra igenlő választ adott, és úgy határozott, hogy „a 883/2004 rendeletet akként kell értelmezni, hogy az e rendelet 3. cikkének (3) bekezdése és 70. cikke szerinti »különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátások« az említett rendelet 4. cikkének hatálya alá tartoznak.”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A második kérdésről

36 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2004/38 irányelv 24. cikkét és a 883/2004 rendelet 4. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely kizárja más tagállamoknak az említett irányelv 6. cikkének (1) bekezdésben említett helyzethez hasonló helyzetben lévő állampolgárait a 883/2004 rendelet 70. cikkének (2) bekezdése szerinti bizonyos „különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátásokból”, amelyek a 2004/38 irányelv 24. cikkének (2) bekezdése értelmében „szociális segítségnyújtási ellátásoknak” is minősülnek.

37 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy az Alimanovic-ítéletben (C-67/14, EU:C:2015:597, 44–46. pont) a Bíróság már kimondta, a szóban forgó ellátásokhoz hasonló ellátások nem minősíthetők olyan pénzbeli ellátásnak, amelynek célja valamely tagállam munkaerőpiacára való belépés megkönnyítése, hanem azokat a 2004/38 irányelv 24. cikkének (2) bekezdése szerinti „szociális segítségnyújtási ellátásnak” kell minősíteni.

38 Ami az ilyen ellátásokhoz való hozzáférést illeti, valamely uniós polgár a 2004/38 irányelv 24. cikkének (1) bekezdése alapján csak akkor tarthat igényt a fogadó tagállam állampolgárainak járóval egyenlő bánásmódra, ha a fogadó tagállam területén való tartózkodása megfelel a 2004/38 irányelv feltételeinek (Dano-ítélet, C-333/13, EU:C:2014:2358, 69. pont; Alimanovic-ítélet, C-67/14, EU:C:2015:597, 49. pont).

39 Ugyanis annak elismerése, hogy a 2004/38 irányelv értelmében tartózkodási joggal nem rendelkező személyek az állampolgárokra vonatkozókkal azonos feltételek mellett támaszthatnak a szociális segítségnyújtási ellátásokra való jogosultságot, ütközne az említett irányelvnek a (10) preambulumbekezdésében kimondott céljával, amely annak elkerülésére irányul, hogy a más tagállamok állampolgárságával rendelkező uniós polgárok indokolatlan terhet jelentsenek a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére (Dano-ítélet, C-333/13, EU:C:2014:2358, 74. pont; Alimanovic-ítélet, C-67/14, EU:C:2015:597, 50. pont).

40 Következésképpen annak meghatározása érdekében, hogy a szóban forgó szociális segítségnyújtási ellátásokhoz hasonló ellátásokat meg lehet-e tagadni a 2004/38 irányelv 24. cikkének (2) bekezdésében szereplő eltérés alapján, fontos tehát előzetesen megvizsgálni az említett irányelv 24. cikkének (1) bekezdésében hivatkozott egyenlő bánásmód elvének alkalmazhatóságát, és ebből következően az érintett uniós polgár fogadó tagállam területén való tartózkodásának jogszerűségét (Alimanovic-ítélet, C-67/14, EU:C:2015:597, 51. pont).

41 Meg kell e tekintetben állapítani, hogy – amint a Bíróság elé terjesztett iratokból következik – J. Peña Cuevas alapozhat tartózkodási jogot a 2004/38 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésére.

42 E rendelkezés ugyanis előírja, hogy az uniós polgárokat – érvényes személyazonosító igazolvány vagy útlevél birtokában – külön feltételek és más formai követelmények nélkül három hónapig megilleti a tartózkodás joga egy másik tagállam területén, ezen irányelv 14. cikkének (1) bekezdése pedig fenntartja ezt a jogot, amennyiben az uniós polgár és családtagjai nem jelentenek indokolatlan terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére (Ziolkowski és Szeja ítélet, C-424/10 és C-425/10, EU:C:2011:866, 39. pont; Dano-ítélet, C-333/13, EU:C:2014:2358, 70. pont).

43 Emellett azonban meg kell jegyezni, hogy ilyen esetben a fogadó tagállam hivatkozhat az ezen irányelv 24. cikkének (2) bekezdésében foglalt eltérésre annak érdekében, hogy az említett polgártól megtagadja a kért szociális segítségnyújtási ellátás nyújtását (Dano-ítélet, C-333/13, EU:C:2014:2358, 70. pont).

44 E rendelkezés szövegéből ugyanis kifejezetten következik, hogy a fogadó tagállam a tartózkodás első három hónapjában megtagadhatja a szociális segítségnyújtási ellátások nyújtását a munkavállalókon, az önálló vállalkozókon vagy az e jogállásukat megtartó személyeken kívüli személyektől.

45 Márpedig – amint azt a főtanácsnok indítványa 70. pontjában kifejtette – az említett rendelkezés megfelel a tagállamok szociális biztonsági rendszere pénzügyi egyensúlyának megőrzésére irányuló, a 2004/38 irányelv által követett célnak, amint az annak (10) preambulumbekezdéséből következik. Mivel a tagállamok nem követelhetik meg az uniós polgároktól, hogy a területükön való, legfeljebb három hónapos időtartamú tartózkodás során rendelkezzenek a megfelelő megélhetést biztosító eszközökkel és személyes egészségbiztosítási fedezettel, így jogszerű nem az említett tagállamokra terhelni e polgárok ellátását ezen időszak során.

46 Ezzel összefüggésében azt is pontosítani kell, hogy noha a 2004/38 irányelv megköveteli, hogy a fogadó tagállam vegye figyelembe az érintett személy sajátos helyzetét, mielőtt kiutasítási intézkedést foganatosítana vagy megállapítaná, hogy e személy tartózkodása indokolatlan terhet jelent a fogadó tagállam nemzeti szociális segítségnyújtási rendszerére (Brey-ítélet, C-140/12, EU:C:2013:565, 64., 69. és 78. pont), ezen egyedi vizsgálat az alapügyben szereplőhöz hasonló esetben azonban nem kötelező.

47 Az Alimanovic-ítéletben (C-67/14, EU:C:2015:597, 60. pont) a Bíróság ugyanis már megerősítette, hogy a munkavállalói jogállás fenntartásának fokozatos, a tartózkodási jog és a szociális ellátásokhoz való hozzáférés biztonságossá tételére törekvő rendszerét létrehozó 2004/38 irányelv maga veszi figyelembe a szociális ellátásért folyamodó egyes kérelmezők egyedi helyzetét jellemző körülményeket és különösen a gazdasági tevékenység végzésének időtartamát.

48 Ezért, mivel e vizsgálat nem szükséges az olyan álláskereső polgár esetében, aki már nem rendelkezek munkavállalói jogállással, ugyanez még inkább érvényes az olyan személyek tekintetében, akik ahhoz hasonló helyzetben vannak, mint amilyen J. Peña Cuevas helyzete az alapügyben.

49 Ugyanis, mivel a szociális törvénykönyv II. könyve 7. §-a (1) bekezdése második mondatának 1. pontjában foglalt, a 2004/38 irányelv 24. cikke (2) bekezdésének összefüggésben értelmezett kivétel – mely szerint a Németországi Szövetségi Köztársaság az uniós polgár területén való tartózkodásának első három hónapjában nem köteles a szociális segítségnyújtásokhoz való jogot biztosítani – lehetővé teszi az érdekeltek számára jogaik és kötelezettségeik egyértelmű megismerését, az jellegénél fogva magas szintű jogbiztonságot és átláthatóságot biztosít az alapellátás, illetve a szociális segítségnyújtási ellátás tekintetében, miközben megfelel az arányosság elvének (lásd analógia útján: Alimanovic-ítélet, C-67/14, EU:C:2015:597, 61. pont).

50 Továbbá az annak átfogó értékelésére vonatkozó egyedi vizsgálatot illetően, hogy konkrétan mekkora terhet jelent valamely ellátás nyújtása az alapügyben szereplő nemzeti szociális segítségnyújtási rendszer egészére, emlékeztetni kell arra, hogy az egyetlen kérelmezőnek nyújtott segély nehezen minősíthető valamely tagállam számára a 2004/38 irányelv 14. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „indokolatlan tehernek”, mivel nem annak következtében terheli az érintett tagállamot, hogy egyedi kérelemmel fordultak hozzá, hanem szükségszerűen a jövőben elé kerülő egyedi kérelmek összeadódása miatt (lásd: Alimanovic-ítélet, C-67/14, EU:C:2015:597, 62. pont).

51 E feltételek mellett nem ellentétes a 2004/38 irányelv 24. cikkének (2) bekezdésével az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló nemzeti szabályozás, amennyiben más tagállamoknak az említett irányelv 6. cikkének (1) bekezdésben említett helyzethez hasonló helyzetben lévő állampolgárait kizárja a 883/2004 rendelet 70. cikkének (2) bekezdése szerinti bizonyos „különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátásokból”.

52 Ugyanezt a megállapítást kell tenni a 883/2004 rendelet 4. cikkének értelmezésére vonatkozóan. Az említett rendelet 70. cikkének (2) bekezdése szerinti „különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátásoknak” minősülő, szóban forgó ellátásokat ugyanis ugyanezen cikk (4) bekezdése értelmében kizárólag abban a tagállamban nyújtják, az ilyen tagállam jogszabályainak megfelelően, amelyben az érintett személy lakóhellyel rendelkezik. Ebből következik, hogy nem zárja ki semmi azt, hogy az ilyen ellátásokat megtagadják más tagállamok azon állampolgáraitól, akik nem rendelkeznek munkavállalói vagy önálló vállalkozói minőséggel, vagy az olyan személyektől, akik a fogadó tagállamban való tartózkodás első három hónapjában megőrzik e jogállásukat (lásd ebben az értelemben: Brey-ítélet, C-140/12, EU:C:2013:965, 44. pont; Dano-ítélet, C-333/13, EU:C:2014:2358, 83. pont).

53 A fenti megfontolások összességére tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2004/38 irányelv 24. cikkét és a 883/2004 rendelet 4. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely kizárja más tagállamoknak a 2004/38 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésben említett helyzethez hasonló helyzetben lévő állampolgárait a 883/2004 rendelet 70. cikkének (2) bekezdése szerinti bizonyos „különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátásokból”, amelyek az említett irányelv 24. cikkének (2) bekezdése értelmében „szociális segítségnyújtási ellátásoknak” is minősülnek.

A harmadik kérdésről

54 Tekintettel arra, hogy a harmadik kérdést csak arra az esetre terjesztették elő, amennyiben a Bíróság nemleges választ ad az első kérdésre, és a Bíróság igenlő választ adott a Dano-ítélet (C-333/13, EU:C:2014:2358) és az Alimanovic-ítélet (C-67/14, EU:C:2015:597) alapjául szolgáló ügyekben előterjesztett, azonos tartalmú kérdésre, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésre nem kell válaszolni.

A költségekről

55 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

Az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 24. cikkét, valamint a 2010. december 9-i 1244/2010/EU bizottsági rendelettel módosított, a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló, 2004. április 29-i 883/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 4. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely kizárja más tagállamoknak a 2004/38 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében szereplőhöz hasonló helyzetben lévő állampolgárait a 883/2004 rendelet 70. cikkének (2) bekezdése szerinti bizonyos „különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátásokból”, amelyek az említett irányelv 24. cikkének (2) bekezdése értelmében „szociális segítségnyújtási ellátásoknak” is minősülnek.

Aláírások